

CURS DE**‘MISIOLOGIE ȘI ECUMENISM’**

Facultatea de Teologie ortodoxă „Sfântul Apostol Andrei”
Departamentul de teologie biblică și sistematică
Universitatea „Ovidius” Constanța

Pr. Lect. Univ. Dr. **Ciocan Tudor Cosmin,**

Topic:

„Misiunea Bisericii în contextul actual”

INTRODUCERE

Misiunea Bisericii și implicarea ei în dialogurile interconfesionale și interreligioase constituie un imperativ major al vremurilor prezente, vremuri de adânci transformări la nivel mondial și național: mondializarea sau globalizarea sub toate aspectele ei economice, culturale și chiar spirituale, integrarea europeană – care nu vizează numai statele creștine - dar și gravele conflicte armate (trecute sau prezente) din Europa de Sud-Est și Orientul Mijlociu.

Biserica este misionară în ființa ei și această trăsătură se regăsește în cea de-a patra notă caracteristică: apostolicitatea. Așadar, o eclesialitate fără apostolicitate, și invers, nu poate exista. Cele două învățături fundamentale se intercondiționează: pe de o parte, Biserica este extensiunea Lui Hristos – Cel mort și înviat – și prin El, a întregii Sfintei Treimi, în toți cei care stau în legătură și-L mărturisesc drept Cap al Bisericii, împărtășindu-se de harul Său prin Sfintele Taine ca lucrări văzute și săvârșite de ierarhia aflată în succesiunea apostolică; pe de altă parte, această extensiune trebuie împlinită și spre alte neamuri și religii, după porunca Mântuitorului Hristos: Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă... (Mat. 28, 19-20).

Extensiunea lui Hristos la alte popoare și credințe, care se identifică și cu catolicitatea sau universalitatea, este posibilă, în primul rând, printr-o bună evanghelizare: Credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos (Rom. 10, 17). Evanghelizarea duce la convertire, iar convertirea la hrănirea mădularului din seva Trupului Tainic al lui Hristos care este Biserica, adică la mântuire: Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi (Mc. 16, 16).

Biserica Ortodoxă are ca fundament al vieții sale spirituale viața de comuniune a Persoanelor Sfintei Treimi, iar scopul final al credinciosului în aceasta constă: dobândirea Sfântului Duh trimis de Mântuitorul la Cincizecime, Mântuitor trimis – la rândul Său – de Tatăl ceresc pentru restaurarea întregii firi umane.

Așa se justifică implicarea Bisericii Ortodoxe în Mișcarea ecumenică atât la nivel interconfesional cât și interreligios, cu toate rezervele unor teologi contemporani sau chiar a unor Biserici autocefale care s-au retras din cadrul acestei inițiative. Trebuie precizat faptul că prin ecumenism nu se promovează unitatea prin prisma compromisului doctrinar, căci: în materie de credință nu există compromis, afirma Sfântul Marcu Eugenicul la Conciliul de la Ferrara-Florența (1433-1439).

În cadrul ecumenismului Biserica Ortodoxă realizează o dublă mișcare: apropiere și misiune față de necreștini, căci Hristos este Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume (In. 1, 9), și o mișcare de deschidere spre a putea fi cercetată și spre a putea fi cunoscute Calea, Adevărul și Viața (In. 14, 6), căci mântuirea – sau dobândirea vieții veșnice – este cunoaștere: Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis (In. 17, 3).

Preliminarii

Lucrarea misionară este prezentă prin Scriptură ca extensiune a victoriei pascale a lui Hristos asupra păcatului și a morții, și ca stabilitate istorică în Împărăția Sa spirituală (I Cor. 15, 25).

Dragostea dezinteresată a săracilor se revelează aici ca aparținând direct misiunii Bisericii, și în acest sens ca misionară, a faptului că în semnificația sa istorică și spirituală desemnează și justifică prin excelență Împărăția. Rodul ultim al misiunii Bisericii este atunci când *Unus Christus amans seipsum*, și când există comuniunea desăvârșită în Dumnezeu: *tout en tous*.

Misiunile sunt esențiale Bisericii, Biserica fiind misionară în ființa ei. “Misiunea este identificată mai curând cu ideea de trimitere, adică de ieșire din Biserică în lume, pentru a evangheliza și converti. Biserica devine astfel comunitatea ce unește lumea cu Dumnezeu, și aceasta este în esență sensul misiunii”.

Misiunea Bisericii - mesaj și actualitate

Misiunile nu sunt singurul mijloc prin care Biserica realizează misiunea în activitatea ei misionară, care nu e singura extensiune a Bisericii, ci existența ei înseși.

Elanul misionar al Bisericii constă în faptul că noi am văzut realitatea istorică și spiritual-mântuitoare (I In. 1, 1). Acest elan misionar nu se poate înțelege nici în termeni pur istorici, nici în termeni pur spirituali. “Misiunea nu este o metodă de acțiune (adică o trimitere, o ieșire în afară etc.), ci un atribut referitor la natura însăși a Bisericii. Ea se poate exercita, deci, prin metode diferite, cu condiția să prindă și să realizeze părtășia pe care Dumnezeu voiește s-o aibă lumea cu El în Iisus Hristos și pentru care slujitorii sfințiți, și prin ei

Biserica, sunt angajați prin hirotonie într-o situație existențială dată. Aceasta este ek-stasis-ul comuniunii care trebuie să fie și plecarea în misiune. Orice ekstasis care nu ne implică, orice trimitere spațială care nu este în același timp prezență nu este exstasis-ul unei comuniuni. Tocmai în acest ultim sens, hirotonia, văzută prin prisma comuniunii, face Biserica misionară”.

Misiunea este mai mult decât o realitate spirituală reală în devenire, fără diferențe de timp în cadrul iconomieii, dar și o realitate istorică fiind capabilă să anticipeze veridic realizarea sa spirituală.

Interpretând misiunea Bisericii doar în termenii pur istorici, aceea de extensiune vizibilă Trupului Tainic, se diminuează dimensiunea sa interioară și apar rupturi între diferitele momente sau etape ale mântuirii, “căci dacă misiunea nu este fidelă Tradiției apostolice și nu vizează transmiterea credinței și a vieții în Hristos, așa cum aceasta s-a păstrat și s-a transmis în continuitate istorică neîntreruptă în Biserică și nu vizează zidirea Trupului lui Hristos, în sensul arătat mai sus, atunci evident, este o formă coruptă de misiune și, prin urmare, o contramărturie. Nimic nu este mai confuz decât o misiune care se pretinde creștină, dar nu transmite credința adevărată în Hristos și nu vizează desăvârșirea și mântuirea omului ca membru al Bisericii Sale”.

Interpretând misiunea doar în termenii spirituali, în sensul strict al mântuirii sufletelor, se va diminua dimensiunea istorică și provizorie. “Afirmarea că Biserica este misionară nu reprezintă o chestiune secundară. Ea nu este întâi Biserică și apoi misionară. Aceasta ar putea părea surprinzător în măsura în care noi înțelegem misiunea ca o acțiune. Dacă misiunea este numai o lucrare, o activitate a Bisericii, trebuie ca mai întâi să existe Biserica, pentru a putea mărturisi. Dar noi vedem că, din ziua Cincizecimii, mărturia credinței face parte chiar din esența vieții creștine”.

Principiul activității misionare este Duhul Sfânt, principiu necreat. În înaintarea Bisericii spre catolicitatea ei deplină, ea primește – prin împărtășirea Duhului Sfânt – darurile și harismele necesare extensiunii. Fiecare din aceste daruri este primul în ordinea sa, fiecare este indispensabil. Se împărtășește darul conducerii, a orientării Bisericii spre scopul ei final, apoi darul succesiunii apostolice în dreapta credință (pentru a fi valid cultul și învățătura), și nu în ultimul rând darul iubirii, al carității, căci datorită lui Biserica se îndreaptă spre plinirea hristică, hristomorfizantă în sens deplin. “În vremea noastră Biserica nu trebuie să doarmă ci să rămână neîncetat trează, activă și gata să poarte, din iubire pentru oameni, Crucea ca pe o strădanie de a-i ajuta, în duhul compasiunii, așa cum a făcut-o Hristos. Vremea noastră este vremea slujirii și a compasiunii. Biserica trebuie să se arate o slujitoare duhovnicească care le înfățișează oamenilor orizontul iubirii și-i ajută să înainteze mereu mai departe către acest orizont. După fiecare deziluzie cauzată de o realitate imperfectă sau falsă a aspirațiilor lor către acest țel, ea trebuie să le dea un nou curaj pentru a relua calea iubirii. În acest sens, Biserica rămâne mereu actuală și puternică”.

Iubirea, care o purta și Hristos pentru întreaga lume, L-a oferit ca Miel spre junghiere, pentru păcatele lumii întregi (I In. 4, 9-10). Mântuitorul S-a dăruit Bisericii Sale, și Se dăruiește mereu până la sfârșitul veacurilor, cu scopul de a ridica lumea întreagă din păcat și moarte, de a o restaura și a o reacheza în legătură cu Tatăl. Biserica – spunea Fer. Augustin – este lumea reconciliată . “Teologia nu are nevoie azi de nici o justificare. Scientismul, scepticismul, fără să mai vorbim de imposibilul materialism, nu mai pot spune azi nimic. Teologia își dă seama că mai toate obstacolele au fost înlăturate din calea ei împărătească (afară poate de obstacolul integriștilor din propriul ei mijloc și de obscurantismul lor primejdios)”.

Întreaga lucrare misionară se bazează pe iubire. Iubirea este suflul Duhului peste Apostoli. Din iubirea a fost trimis Fiul în lume (I In. 4, 10) și tot din iubire – pentru a vesti iubirea - apostolii ies la propovăduire. Întreaga Biserică participă la lucrarea întreprinzător-misionară. “Noi suntem prietenii Săi. Lui Îi place săi câștigăm noi prieteni. Acest privilegiu El îl acordă acelor pe care îi numește în mod special Prietenii Săi în cuvântarea de după Cină. Cel ce vrea să facă, să participe la o lucrare care este prin excelență a sa, achiziționează poporul Său în formarea și dezvoltarea Trupului tainic...începem să ne facem, să ne angajăm ca partizanii Dumnezeului nostru, Mântuitorului nostru, Căruia mergem să-i facem prieteni noi propovăduind Evanghelia Sa”.

Toți cei trimiși vor vorbi în numele Iubirii. Când Biserica se dezvoltă aceștia sunt apostolii en titre, predicatori și păstori care au condus poporul până la o vârstă adultă (Gal. 4, 19). Ei primesc o investiție divină, o autoritate de la Mântuitorul, precum și El a primit-o de la Tatăl înaintea începerii activității publice (Mat. 3, 17).

Activitatea constă în folosirea mijloacelor spirituale pentru convertirea și înglobarea lumii în Trupul Tainic al Mântuitorului, al Căruia Cap El este (Efes. 5, 23). “Există deci o ambivalență în concepția despre misiune în Biserică. Pe de-o parte vrem să vorbim despre Biserică în sensul unei entități, al unei realități mistice existând ca Trup al lui Hristos, ca despre o permanență, ceva stabil, ca o Mireasă văzută cu chipul mereu tânăr. Pe de altă parte, există mărturia misionară”.

Tot sufletul care răspunde în mod fidel la gratuitatea iubirii divine intră mai curând sau mai târziu în elanul misionar al întregii Biserici și al Capului ei. Fiecare creștin trebuie să reflecteze la vocația sa de membru al Bisericii lui Hristos, să dorească, să aspire spre unitate, până ce vom ajunge toți la unitatea

creinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, al starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos (Efes. 4, 13).

Biserica recunoaște orientarea misionară a mădularelor ei. Creștinul care se roagă cu Biserica, se roagă pentru toată Biserica și intră inevitabil în duhul ei misionar. Indiferența și indiferentismul pentru cei din afara Bisericii este păcatul letargiei misionare, este duhul acediei care nu caută spre alții, ci doar spre sine.

Dar în rațiunea enormelor dificultăți misionare, Biserica biruiește prin iubire, iubirea fiind principiul activității misionare; principiu care dă Bisericii statut de puritate, statut pe care l-au avut apostolii, de aceea iubirea misionară o putem numi și stare apostolică.

Prin iubire misionarul lucrează la consolidarea Bisericii, la edificarea ei. Iubirea este fundamentul în sine al creinței, creința care e vie și rodnică, care aduce o supraabundență în sensul extensiv sau universal. De aceea Biserica se numește și universală sau catolică pentru că se află permanent – prin lucrarea misionară – în capacitatea de a naște noi mădulare.

Intensitatea misionară constă în primirea Botezului de către un număr tot mai mare de oameni care se nasc la o nouă viață, o viață în și cu Hristos. Numai viața în creința adevărată trăiește adevărata plenitudine ontologică. Acesta este condiția unei adevărate predici misionare, predică ce penetrează pentru prima dată o materie inertă și ostilă până la acest moment. Viața în Hristos, acest nou statut al creinței este și o plenitudine de contemplație și constituie principiul cel mai important al propovăduirii misionare. Este cea care descoperă pe cei fideli, cea care răspunde iluminării celor atrași de Adevărul divin, cea care dispune direct de viața din cer, deși poporul nu se află întotdeauna pe un teren propice activității misionare, de aceea, zelul și dragostea misionarului va trebui să depășească ostilitățile întâlnite cu nădejde

și dăruire. “În această perspectivă a dinamicii Evangheliei și a mărturisirii creștine, trebuie concepută misiunea Bisericii ca decurgând din chiar natura sa. Deci, în loc să se vorbească despre activitatea misionară a Bisericii, trebuie subliniat cât de mult era orientată la început Biserica spre mărturie și spre propovăduire. Numai aceasta poate explica expansiunea fulgerătoare a creștinismului în primele secole, când nu exista nici o structură sau societate misionară”.

Misionarul va avea bine definit obiectul propovăduirii: Taina Adevărului Prim, iar Duhul Aceluiași Adevăr va conduce la virtutea nădejzii care va anima întreaga ființă umană secularizată și deabusolată de alte învățături contrare datului revelat. De aici, scopul activității misionare: de a fi Biserica prezentă în noaptea lumii acesteia (In. 1, 5), peste tot unde nu există integrare și practică eclesială; de a stabili legătură vie între mădularele formaliste (creștinii nominali) și Trunchiul Viței (In. 15, 5) prin harul Sfintelor Taine; să fie lucrarea cu râvnă până la Prusie, neîncetată, noaptea și ziua, cu timp și fără timp, pentru a zdrobi conflictul dintre Împărăția lui Dumnezeu și împărăția răului, dintre lumină și întuneric. Deci, opera misionară constă în a aduce Împărăția Mântuitorului înviat...în toate locurile, până la ultima căsuță, până la omul cel mai ignorat de pe planeta noastră, numai așa sarcina misionară va fi salvatoare de suflete”.

Misiunile sunt necesare nu ca ceva relativ, ci absolut necesare pentru planul final de mântuire a lumii (In. 10, 16), pentru ca oamenii să fie scoși din condiția ontologică anormală, nefirească a păcatului în care viețuiesc. Abia după această ridicare din păcat și moarte, misiunii îi va urma perioada de pastorație, o perioadă mai ușoară.

Misiunea, adică constituirea Bisericii, este etapa cea mai grea. Cu aceasta se ocupau apostolii, întemeind comunități, ca apoi să le încredințeze

episcopilor și preoților spre pastorație. Misiunile, clerului sau mirenilor, nu au drept scop importarea populațiilor creștine străine. Grija lor nu este de a face cruciadă împotriva autohtonilor creștini. Timpul cruciadelor a trecut, dar timpul adevăratelor misiuni subzistă. Nu mai este vremea vărsărilor de sânge – pe motiv confesional sau interreligios – ci a vărsării vocației de misionar, de a-ți da viața întru Adevăr pentru semenii tăi.

Datorită aspectului universal sau catolic, Biserica lui Hristos nu este străină și indiferentă de celelalte popoare ale lumii, de celelalte națiuni. Culturile acestora nu vor fi absorbite de creștinism.

Atitudinea misionarului față de probleme culturală a diverselor popoare trebuie să aibă dublu caracter: să încreștineze cultura respectivă, să vadă în ea o valoare universal-umană, să selecteze ceea ce e conform Evangheliei și ce e potrivit duhului acesteia, și să adopte - în măsura posibilităților - formele culturale din anturajul său, fără compromis în fața Adevărului scripturistic și numai pe baza unui dialog viabil și sincer, fără interese lumești.

De la un caz la altul, misiunea și dialogul nu pot să se articuleze mai mult unul față de altul. Nu se poate înțelege locul religiilor în planul unic și dumnezeiesc al mântuirii. Adaosul în afara Bisericii nu există mântuire este atunci interpretat (ou bien) într-o perspectivă riguroasă, într-o perspectivă laxistă, care nu găsește un sens adevărat să ne satisfacă.

Exclus mântuirii este cel care nu face parte din forma istorică prezentă a Bisericii, identificată deja cu umanitatea prezentă în Biserica spirituală la sfârșitul veacurilor. Recunoscând că misiunea este o realitate istorică și spirituală, îndreptăm adaosul în afara Bisericii nu există mântuire, spre cel care nu poate (sau nu vrea) să fie cu umanitatea văzută în bloc, și afirmăm că nici o mântuire nu există în afara spațiului eclesial, considerat în totalitatea

dezvoltării sale istorice și spirituale. Biserica văzută în totalitatea istorică și spirituală este Biserica lui Hristos.

Documentul Lumen Gentium, afirmă că ea subzistă hic et nunc în Biserica Catolică. Subsistit in ne permite deci să nu afirmăm doar că elementele constitutive de eclesiologie locuiesc în alte Biserici, ci numai în Biserica Catolică , în care subzistă Biserica lui Hristos, drumul către o desăvârșire istorică și spirituală a eclesiologiei sale (I Cor. 15).

Între misiunile din Apus și Răsărit, de-a lungul istoriei, diferența este foarte clară. Apusenii (catolici și protestanți) văd extinderea Bisericii orbis terrae, iar Ortodoxia vede misiunea împlinită prin extensiunea lui Hristos Cel mort, înviat și preaslăvit în cei care cred. “După teoria creștinismului apusean, după care mântuirea constă în rezolvarea juridică exterioară a diferendului dintre Dumnezeu și oameni, Biserica nu mai are rol absolut necesar. În mod consecvent, protestanții au slăbit caracterul văzut al Bisericii. Catolicismul, nerupând în mod tranșant legătura cu viața creștină dinainte de scolastică, a păstrat Biserica, dar i-a acordat mai mult un caracter instituțional decât sfințitor și îndumnezeitor, un rost asemănător cu al celorlalte instituții lumești. Dar Hristos ne mântuiește întrucât Se sălășluiește întru noi prin Duhul Său Cel Sfânt. Prin această odihnă iradiază în noi, din trupul Său pnevmatizat puterea mântuitoare și îndumnezeitoare a noastră” .

Iisus, regele iudeilor (Lc. 23, 38), Elu(i) în Persoană (Lc. 9, 35), a dat harul și consecințele alegerii Sale, până la extrema sărăcie și abandonul de pe cruce (Lc. 23, 35) pentru mântuirea omenirii întregi. “El a fost identificat după moarte cu Exclu. Aceasta pentru că Învierea Sa și arătările Sale inaugurează și definitivează o nouă etapă a planului universal de mântuire”.

În această atmosferă lăuntrică invităm toate religiile la deschiderea noastră, trăind ca prezente cele dumnezeiești și îndumnezeitoare. De aceea

este nevoie ca Ortodoxia să se deschidă dialogului tocmai pentru a putea fi cunoscută. “Somitățile spirituale, individuale și colective, loviturile de peste tot în istoria religiilor, atestă un verb interior, un elan duhovnicesc care poate fi dat pe față și deviat prin expresiile lor culturale, spre un dar al Creatorului, spre o lucrare în lumina lui Hristos. Ei trebuie să discearnă și să se reculeagă prin Biserică, pentru ca misiunea să fie bineplăcută lui Hristos, principiul și sfârșitul lucrării lui Dumnezeu, pentru ca Biserica să se articuleze în dialogul propus și promovat” .

Scrierile Sfinților Apostoli, Evangheliile și alte scrieri ale Apostolilor, vorbesc din belșug despre misiune și dezvoltă o bogată doctrină. Misiunea, ca mărturisire a Dumnezeului lui Avraam, se confirmă și se desfășoară și pe durata Vechiului Testament în conformitate cu credința evreilor.

Misiunea nu se referă la lumea creată, ci mai mult la desăvârșirea ei, la opera și misiunea lui Hristos, și a persoanei Sale divino-umane, Mat. 11, 25-30. Iisus este Hristosul Domnului, Rom. 1, 3-4; Fapt 4, 12. Biserica vestește biruința Lui asupra firii, păcatului și a morții, fiind atentă și la a doua sa venire întru slavă. “Misiunea Bisericii este începutul comuniunii misterului lui Hristos în Persoană (I In. 1, 1-3), Unul-Năcut din toată creatura, Unul-Născut între cei morți” .

În Apus teologia misiunilor a fost abordată de Henri de Lubac, încă din 1941 la Lyon, la nivel universitar. “Ele fuseseră considerate de auditoriu ca fiind la îndemâna catolicilor, ca o profesiune a universalismului și protest contra rasismului hitlerist” .

De ce trebuie să existe misiuni ? Răspunsul este simplu și indispensabil: au fost poruncite de către Mântuitorul Hristos, Mat. 28, 16-20; Mc. 16, 15; Lc. 24, 27. Doar prin ele Biserica se găsește astfel în dimensiunea ei misionară.

“Biserica este esențialmente misionară pentru că ceea ce noi numim misiunile ei nu este altceva decât primul mijloc prin care își efectuează misiunea sa”

Finalmente, misiunile eclesiale nu sunt nimic altceva decât expresiile concrete de iubire dumnezeiască manifestată în Hristos. Dacă Hristos poruncește misiunea, aceasta pentru că umanitatea întreagă trebuie să fie încorporată în umanitatea Sa îndumnezeită. “Dacă misiunea este o operă de iubire divină, trebuie să ajutăm ca tot să trăiască iubirea divină pe care el trebuie să o transmită: iubirea este naturalmente universală și toate limitele ei eventuale: rasiale, culturale, geografice, sunt a priori descalificate”.

Dumnezeu a creat pe om pentru sfârșitul lui divin, pentru încolțirea semințelor Cuvântului, a noțiunilor despre Adevărul care luminează pe tot omul; semințe și rațiuni care se găsesc în persoane și în tradițiile religioase ale umanității. “Dumnezeu nu ne alege împotriva altora sau pentru excluderea altora, ci pentru alții”.

Misiunile au deci un caracter hristologic, și deci eclesiologic, pentru că Hristos este Capul Bisericii. Hristos este mult mai mult decât un fondator de religie pentru că în El se realizează planul divin al Părintelui Său și anume: de a salva pe oameni și de a face liber accesul la cunoașterea Adevărului.

Întâlnirea cu alte religii

Nu se poate vorbi de o teologie a misiunii fără a evoca întâlnirea dintre creștinism și celelalte religii ale lumii.

Henri de Lubac face apel la teologia Părinților după care Hristos săvârșește tot ceea ce diversele tradiții religioase conțin parțial ca adevăr, față de ele creștinismul este religia revelată și promovează transformarea omului prin lucrarea lui Hristos în inima sa. Din punct de vedere apologetic și patristic nu există mântuire în afara Bisericii, dar există o lucrare a harului dumnezeiesc

în mod vizibil și în afara ei. După Henri de Lubac, teologia Conciliul II Vatican – referitor la contactul interreligios – s-a ocupat mai mult de budhism, pe care, în raport cu creștinismul l-a văzut mai mistic.

MISIUNEA PERSOANELOR DIVINE

Noțiunea cheie a Revelației divine este misiunea. Tatăl trimite pe Fiul Său în lume, la oameni, la moarte. Fiul învie, revine la Tatăl având realizată opera pentru care El a fost trimis. Fiul trimite în locul Său Duhul Sfânt pentru a continua, afirma această operă, pentru a rămâne conducător.

Analiza noțiunii de misiune a Persoanelor divine

Pe planul trinitar există o separație între Persoana care trimite și Cea trimisă. Pentru persoana trimisă apare a schimbare spațială, temporală și aceasta numai sub aspect iconomic (trimis înseamnă a fi acolo unde nu ai mai fost). O altă provocare apare la raportul de coordonare și subordonare între Persoana care trimite și Cea trimisă. "Ne-am putea întreba dacă, voind să evite semisabelianismul latinilor, adversarii lor nu au căzut în subordinaționism, reliefând monarhia Tatălui. Acest lucru ar putea părea cu atât mai adevărat cu cât găsim adesea în literatura patristică greacă ideea cauzalității aplicată la persoana Tatălui. Tatăl este numit Cază αίτία a ipostasurilor Fiului și Sfântului Duh, sau chiar «divinitate-izvor» πηγαία Θεότης. Uneori El este desemnat simplu ca Dumnezeu, cu articolul definit ó Θεός; sau ca αὐτοθεός ". Monarhia Tatălui nu poate fi considerată erezie subordinaționistă pentru că ea insistă asupra exprimării unității personale pe planul treimic și a caracterului tri-
ipostatic al lui Dumnezeu, caracter care se datorează nașterii Fiului din veci din Tatăl și a purcederii din veci din Tatăl a Duhului Sfânt. Tatăl ca Principiu nu este

anterior efectelor, a actelor personale de naștere și purcedere. În Dumnezeu nu există nimic înainte sau după, Dumnezeu este neschimbabil prin Ființa Sa. Cauzalitatea atribuită Tatălui, ca Persoană care naște și purcede exprimă ideea consubstanțialității, a egalității Fiului cu El și cu Duhul Sfânt dimpreună, nicidecum nu arată ideea de subordonare sau descompunere și deteriorare a divinității. În acest caz “el nu ar fi Principiul, ci nimicuri și fleacuri, mai mult, El nu ar fi Principiul decât în mod meschin și fără demnitate, dacă nu ar fi Principiul Dumnezeirii și al bunătății pe care o adorăm în Fiul și Sfântul Duh: Unul ca Fiu și Cuvânt, iar în Celălalt ca Duh purcezând fără separare”. Tatăl este izvorul posedării comune de toate Cele trei Persoane a Ființei divine, a aceluiași conținut ontologic.

Sensul teologic al noțiunii biblice de misiune

Din determinarea noțiunii de misiune trinitar-personal-dumnezeiască (trimitere ad intra sau ad extra) rezultă noțiunea de misiune (în sens general) desprinsă dintr-un fundament biblic, adică un mod de lucru deductibil analogic, ratio analogata, prin raportarea analogică a misiunilor divine la misiunile persoanelor umane alese de Dumnezeu.

Noțiunea de misiune

Misiunea apare ca noțiune personală a mai multor împrejurări colective. Pentru început nu se aplica în mod propriu la o persoană, ci la două. Una care trimite și alta trimisă. Nu există misiune mono-personală. *Personna missa* este întotdeauna privită în manieră relațională cu o dublă direcție: în relație cu o persoană care trimite – de unde relația de origine - și relația cu alte persoane spre care este trimisă – de unde relația de acces.

Relația de origine, pe care se bazează misiunea, este fondată pe un act prin care persoana raportată este trimisă prin alta. Nu există misiune fără această acțiune de a trimite.

Relația de acces este relația de prezență a persoanelor spre care a fost trimisă persoana. Această relație e fondată pe acțiunea de a trimite, care este orientată către aceste persoane, de unde denumirea de relație de agent (legătură). Aceasta presupune existența unei persoane ca subiect al acțiunii, pusă - implicit - în relație cu alte persoane.

Compararea analogică a noțiunii de misiune

Ascultarea în cadrul trimiterii nu este niciodată pasivă (Fiul față de Tatăl). Această acțiune este separată de sine (ex. nu ține de mine că sunt trimis).

Subordonarea și pasivitatea pot exista în cadrul misiunilor exclusiv umane. La Dumnezeu nu există așa ceva, nu putem să-I aplicăm principiul ratio analogata. Credința - și nu rațiunea - ne poate face cunoscut în Dumnezeu originea unei persoane (trimisă) în raport cu o alta distinctă de prima (de agent) la care i se fac cunoscute toate realitățile sau motivele trimiterii. Deci, în trimiterile la nivelul intratrinitar și cele dumnezeu-omenești (prooroci sau apostoli) nu există subordonare discriminatorie, nici urmă de pasivitate, ci doar în misiunile exclusiv omenești (ex. ordine militare, porunci civile). “În universul dat experienței noastre, această acțiune care fondează relațiile de origine și de acces este o acțiune causală. De exemplu cauzalitatea morală, sub forme de ordine mai mult sau mai puțin imperioase sau de consens, dar totdeauna persoana trimisă este (poate fi) într-o situație de pasivitate și de subordonare față de cea care a trimis-o “.

La nivelul trinitar nu există separație între Cel ce trimite și Cel trimis, pentru că există perihoreza treimică în baza unicității ființiale, deci nu e esențial

că într-o misiune divină o Persoană e trimisă și că Alta trimite, ci doar cu referire la lanul exclusiv uman, datorită condițiilor create și în virtutea noțiunii de misiune omenească.

Relația de acces implică, pentru persoana trimisă, o schimbare. Acesta este aspectul prin care acțiunea de a trimite devine, în persoana respectivă, a fi trimis, care este o patimă-suferință. Misiunea trinitară e o acțiune de la Persoana originantă, fără patimă-suferință, la Persoana procedantă (ex. Nașterea și Purcederea). Implică oare aceste acte personal-trinitare noțiunea de schimbare ? Prin Întrupare, Fiul se face Om și vine în contact cu semenii, știind că Persoanele divine sunt imuabile, afirmăm că doar în creație, «être crée» are loc o mutație (schimbare) în urma promovării legăturii omului cu Dumnezeu, sau cu păcatul, pe de o parte omul fiind supus schimbării (îndumnezeirii) sau stricăciunii și morții, și nu în Dumnezeu. Îndumnezeirea aduce schimbare, o viață nouă în Hristos, pentru că “se stabilește o relație nouă de la persoana creată la una sau mai multe persoane divine în singularitatea ființei lor”.

Comparația cu noțiunea biblică de misiune

La prima abordare putem crede că tratamentul analogic impus noțiunii de misiune este vid de realism în limbajul biblic: Ieșit-am de la Tatăl și am venit în lume; iarăși las lumea și Mă duc la Tatăl (In 16, 28); Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege (Gal. 4, 4); Iar când va veni Mângâietorul, pe care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine (In. 15, 26). Fiul a fost trimis în lume de către Tatăl dar nu părăsit, Tatăl va fi mereu cu El. Cuvântul lui Dumnezeu intră în relație temporală de prezență cu noi, nefiind separat de Tatăl. Acesta este caracterul esențial al misiunii.

Teologia iconomiei

Cuvântul misiune este văzut, în teologia apuseană, în paralel cu acela de procesiune externă care ține de misterul imanent al Treimii, și nu de Teologie ca mister al vieții intrinsece.

Creația și iconomia sunt lucrări treimice: mission-divine. În procesiunile divine la nivelul substanței eterne nu există trimis și cel ce trimite, pentru că substanța în sine nu e persoană, chiar dacă subzistă în ea, de aceea romano-catolicii privesc misiunile doar prin prisma caracterului lor lumesc. Papa, Vaticanul-Stat etc. sunt fundamente create pentru misiunile expansioniste ale Apusului fără teme trinitar, în care Tatăl (monarhul) este cel ce (ne) trimite. De aici și afirmația catolicului Jean-Hervé Nicolas: “Misiunea unei Persoane divine nu se poate înțelege”, și aceasta datorită neînțelegerii dogmei trinitare.

Misiune și acces. De la Persoanele divine la persoanele umane

Cum poate exista un schimb cauzat într-o persoană umană printr-o acțiune divină venită de la o persoană dumnezeiască unită cu persoana umană într-o astfel de manieră încât putem zice că prin această acțiune Persoana divină a coborât la persoana umană fără ca ea însăși să fie supusă schimbării ?

Persoana divină coboară la persoana umană devenind pentru ea, prin darul harului ceresc, subiect (TU) cunoscut și iubit. Cunoașterea nu este unire reală după ființă între Dumnezeu și om. Persoana divină Se face cunoscută și omul îi răspunde cu iubire. Unde nu există dragoste nu există nici deschidere, respectiv nici cunoaștere. “Patristica răsăriteană nu cunoaște distincția dintre o cale a iubirii și o cale a cunoașterii, fiind în întregime centrată pe contemplarea

Frumuseții dumnezeiești. Transcendența lui Dumnezeu ne învață că nu-L putem cunoaște niciodată din afară, că nu putem merge niciodată spre Dumnezeu decât pornind de la El, găsindu-ne deja în El, atrași fiind de arzătoarea Lui apropiere”.

Misiune și dăruire

Persoanele divine coboară la noi și ne dăruiesc harul și se suprapun două acțiuni simultane a da și a trimite (donner – envoyer), dăruit și trimis (In. 3, 16; 14, 16; Fapt. 2, 38; II Cor. 5, 5; I Tes. 4, 8; I In. 4, 9). “Acesta este aspectul esențial al misiunii printr-o Persoană divină. Dacă ea este trimisă, în principal pentru că este însăși bogăția, binele, fericirea celui spre care ea a fost trimisă, pentru a fi cu Cert, este la fel pentru a înțelege o lucrare: dar această lucrare nu este un sfârșit în sine care va justifica misiunea, căci tot a face relevă cauzalitatea eficientă care se explică prin acțiunea uneia din cele trei Persoane împreună, după cum am văzut. Opera pentru care o Persoană divină este trimisă se caracterizează, privind toate efectele naturale, prin aceasta că Ea este esențialmente făcută pentru unire definitivă cu persoanele create de Persoanele divine. Aceasta este ceea ce va determina raportul misiunilor vizibile cu cele nevăzute”.

Misiunea Persoanelor divine și convertirea omului

Dacă accesul Persoanelor divine la persoana umană se face prin mijlocul co-naturalității de iubire în har, trebuie căutat ca fiecare Persoană în distincția Sa, fără identificare panteistă, să coboare kenotic la persoana creată, să o orienteze spre a se converti.

Cum poate fi sensibilizată, în vederea convertirii, persoana umană prin harul divin ? Explicația este dată de întipărirea Sfintei Treimi în chipul uman (forma divină a sufletului) și prin trăirea dinamică a Tatălui, prin Fiul și în Duhul Sfânt, în chip liturgico-sacramental.

În ultimele volume din vasta sa operă (Teodramatik), Urs von Balthasar se ocupă în mod direct de misiunea Bisericii. Hristologia și pnevmatologia sunt completate printr-o eclesiologie sistematică. Punctul de plecare, principiul director, îl constituie persoana Sfântului Duh pe care Hristos L-a trimis de la Tatăl. “Duhul deschide câmpul misiunilor; în acest spațiu se derulează, pe de o parte o participare după analogia dramelor importante în mod teologic sau a persoanelor create pe care le-or găsi în locul lor. În rolul său de actor divin, Iisus este în acest mod de interpretare și actualizare autentică Dumnezeu însuși, pe de altă parte, El este de asemenea sursa rolurilor împărțite la toți ceilalți actori, în măsura în care li se întâmplă ridicarea la o participare theodramatică, și unde ei nu figurează la modul singular în teatrul lumii într-un pasaj fugitiv. Misiunea lui Hristos, pentru că ea este identică cu a actorului însuși, este ca o figură originară, centrul de plecare la care rolurile și misiunile personale sunt mărturisite subiecților umani”.

Acesta este un fapt concret de apariție, sub planul eclesial, a perspectivelor noi, în care strălucesc figura existenței creștine. “Având Theodramatik-ul, Balthasar avea deja existența conformă a creștinismului în interiorul Bisericii”.

Existența creștină prinde forma sa determinantă din faptul că a recunoscut Treimea. În Biserică există o rețea de misiuni (trimiteri), harisme, taine, după o diversitate de figuri dramatice care au toate punct de plecare UNICUL FINAL de a juca în istoria theodramei lui Dumnezeu în Iisus Hristos. “Efortul ascetic convertește patimile făcându-le să se îndrepte spre așteptarea

liniștită a momentului în care Dumnezeu va îmbrăca sufletul cu formă dumnezeiască. Erosul curățit trece printr-o desprindere radicală de orice duh de posesiune egocentrică și devine iubire în sensul cel mai puternic al cuvântului. Adăpată din izvorul liturgic, călăuzită de dogmă, cumpătată și în lepădare de toate, viața mistică frapează prin echilibrul său desăvârșit. Pătımirea ei nepătimașă depărtează în mod radical orice căutare a fenomenelor vizuale sau sensibile”.

Ceea ce se întâmplă în viața Bisericii este mereu o imitare, o participare. Sfântul Duh e dat Bisericii în multe domenii a vieții eclesiale, inclusiv în dimensiunea misionară. “Apartenența la Biserică presupune, într-adevăr, o viață care reproduce într-o singură manieră clară recunoașterea modelului misiunii lui Hristos. Toate stipulațiile Bisericii instituționalizate nu au prin consecvență un alt scop care să mențină nivelul exigenței creștine, față de spiritul de reducere a tendințelor secularizante din această lume”.

Doar în spațiu eclesial Sfintele Taine dau tensiune și impun exigența misionară. Tainele fortifică misionar, îi nasc, cresc și hrănesc pe oameni. Biserica este un teren de angajament unde se trăiesc intens forțele tensiunilor haric-misionare, unde se pot observa opțiunile divergente, în același câmp misionar a ordinii ideologice și sociale, un real pluralism existent într-o manieră de a reprezenta Biserica. Acest pluralism deschide perspectiva câmpului de tensiuni în care apar noi forme de angajament creștin în urma activității misionare, omul contemporan confruntându-se permanent cu evoluția tehnologic-informațională și cu duhul secularizării lumii moderne. “În Iisus din Nazaret care merge la moarte din iubire, noi ne-am trasat figura unui Om care, în misiunea exigentă în care El Se găsește angajat în mod concret, a devenit purtătorul și expresia tensiunii că Dumnezeu Se face om pentru mântuirea noastră, plătind prin persoana Sa Tatălui. Misiunea permanentă a creștinilor s-a

tradus în lumea aceasta prin tensiunea de a exprima în contextele culturale și sociale mereu noi, interiorul în care iubirea trinitară vrea să continue derulajul dramatic a actualizării sale”.

Laicii și preoții

Nu putem vorbi despre misiunea laicilor fără a preciza rolul sacerdoțiului. “Preotul, pentru că este om, este în pericolul continuu al formalismului”. Preotul trebuie să aibă conștiința că prin el lucrează Duhul Sfânt încă din ziua hirotoniei, de aceea preoția nu este un funcționarism sacerdotal separat de cei pe care îi slujește. Poate clericalismul apusean a făcut să apară opoziția dintre laici și preoți. Toată lumea, în Biserică, are deci partea sa de responsabilitate, laicul ca și preotul, ca și episcopul.

Preoții și laicii vor fi mereu împreună la lucrarea misionară. Din punct de vedere misionar nu există ruptură între lucrarea misionară a preotului și ce a mireanului, între parohie și comunitatea eclesial-umană, între Biserică și lume. Biserica numai în structura ei unitară, cu ierarhie și laicat, este capabilă a conduce omenirea spre mântuirea finală. Problema rămâne la nivelul contactului dintre preoție și comunitatea de oameni, a contactului dintre omul Bisericii și omul lui Dumnezeu. “Trebuie ca prin noi (slujitorii), prin Biserica pe care o reprezentăm, transcendența lui Dumnezeu-lubire să fie din nou restituită în mod imanent lumii așa cum fusese în Palestina prin Iisus Hristos”.

Preotul trebuie să coboare între oameni, să se considere ca unul dintre ei, precum Hristos S-a pogorât ca Om între iudei. Este importantă pentru misiunea Bisericii comuniunea slujitorilor ei cu omul religios. Aceasta îi dă aripi întinse spre aspirațiile sale infinite. Așa comuniunea este mai profundă, iar pentru laici preotul devine fermentul frământăturii.

În cadrul relației slujitor-credincios intervine factorul timp și succesiunea pe etape în vederea dobândirii duhovnicești. În primul rând vom observa credința mai mare sau mai puțină pe care o are credinciosul, apoi căutăm introducerea sa în spațiul religios, liturgico-sacramental cu aprofundarea credinței prin documentare și lecturi duhovnicești, și nu în ultimul rând facem apel la sentimentul responsabilității (individuale și comunitare) față de credinciosul vieții cotidiene ceea ce duce la o lucrare misionară completă (preot și credincios).